

บทที่ ๕

ความร่วมมือทางด้านการเมือง และทางด้านเศรษฐกิจ
ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในสงครามมหาเอเชียบูรพา

ก. ความร่วมมือทางด้านการเมือง

หลังจากรัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่นได้ร่วมลงนามในกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้ว รัฐบาลไทยสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลญี่ปุ่นในทุก ๆ ด้าน เพื่อที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศนี้ให้มีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น รัฐบาลไทยได้ส่งคณะทูตพิเศษมีพลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา แม่ทัพสนามเป็นหัวหน้าคณะ พร้อมควยนาวาเอก หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและนายวินิช ปานะนนท์รัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงการคลัง เดินทางไปเยือนประเทศญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๕ ซึ่งได้รับการต้อนรับและรับรองอย่างดียิ่งจากรัฐบาลญี่ปุ่น ในการเยือนประเทศญี่ปุ่นครั้งนี้ทั้งสองฝ่ายได้แถลงการณ์ร่วมที่จะให้ความร่วมมือทางด้านการทหารในสงครามมหาเอเชียบูรพาและการสถาปนาระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก

ต่อมารัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่งคณะทูตพิเศษภายใต้การนำของนายโคจิ ฮิโรตะ รัฐทูตใหญ่ และนายนาสุกิชิ ยาคาเบะ เอกอัครราชทูต เดินทางมาเยือนประเทศไทย

กบ. ต่างประเทศ. เพิ่ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๔ (๒๑) คำแปล
ปาถกถาของเอกอัครราชทูตทสุโบกามิ ณ หอประชุมสาธารณะฮิโยา ลงวันที่ ๓๐
มกราคม ๒๔๘๖

อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๕ เพื่อแสดงความยินดีในพันธไมตรีระหว่างญี่ปุ่นกับไทยที่กรุงเทพฯ ซึ่งได้รับการต้อนรับจากคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม อย่างดียิ่งตลอดระยะเวลาที่คณะทูตพิเศษของญี่ปุ่นพักอยู่ในประเทศไทย

หลังจากคณะทูตพิเศษของญี่ปุ่นเดินทางกลับไปประเทศญี่ปุ่นแล้ว รัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่นได้ร่วมมือทางด้านการเมืองมากขึ้น กล่าวคือเมื่อต้นเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๖ พลเอก ฮิเดกิ โตโจ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารบกของญี่ปุ่นได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ รัฐบาลไทยได้จัดการต้อนรับพลเอก ฮิเดกิ โตโจ และคณะนายทหารญี่ปุ่นอย่างสมเกียรติ ฝ่ายไทยและฝ่ายญี่ปุ่นได้แถลงการณ์ร่วมกันเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๖ โดยพลเอก ฮิเดกิ โตโจได้กล่าวยืนยันว่า "ญี่ปุ่นจะเคารพเอกราชและอธิปไตยของไทย และปรารถนาจะเห็นความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทย" นอกจากนี้นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นได้รับรอง

๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, กรมศิลปากร. "เรื่องการต้อนรับคณะทูตใหญ่ญี่ปุ่นเพื่อแสดงความยินดีในสัมพันธไมตรีญี่ปุ่น-ไทย ณ กรุงเทพฯ มท.๒.๒.๖/๑๗ สำนวน หนังสือลับ-ความมาก กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว.๑๙๐/๒๕๕๕ เรื่อง เชิญคณะรัฐมนตรีและข้าราชการไทยไปให้การต้อนรับคณะทูตใหญ่ญี่ปุ่น ลงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๖

๒ กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๑๗ (๑) คำตอบของ พลเอก ฮิเดกิ โตโจ นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่น

๓ เรื่องเดียวกัน

กินแดนสหรัฐไทยเดิมว่าเป็นของไทยและมอบกินแดน ๔ รัฐมลายู ให้แก่ประเทศไทยตาม
 นัยภาคผนวกกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๒๑
 ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

ต่อมารัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่นได้ทำสัญญาว่าด้วยอาณาเขตของประเทศไทยใน
 มลายูและภูมิภาคฉาน (ไทยใหญ่หรือสหรัฐไทยเดิม) เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๖
 โดยพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีและ
 หลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้เดินทางไปประเทศ
 ญี่ปุ่นเพื่อเจรจาเรื่องกินแดนทั้ง ๖ รัฐ ที่ประเทศไทยได้รับตามนัยภาคผนวกกติกาสัญญา
 พันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔
 (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ข.)

ส่วนในด้านการทูตนายถิเรก ชัยนาม เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศญี่ปุ่น
 พร้อมด้วยคณะทูตทหารบกและคณะทูตทหารเรือประจำสถานทูตไทยในประเทศญี่ปุ่นได้ไป

กบส. ต่างประเทศ. แพ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๑๗ (๑) คำปราศรัยของ
 นายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๔๘๖. (กินแดน ๔ รัฐมลายูหรือมลายูคือ (๑) รัฐ-
 ปะลิส มีเนื้อที่ ๔๐๔ ตร.กม. มีพลเมือง ๕๕,๐๐๐ คน (๒) รัฐไทรบุรี มีเนื้อที่ ๕๗๐
 ตร.กม. มีพลเมือง ๕๕๑,๐๐๐ คน (๓) รัฐกลันตัน มีเนื้อที่ ๑๔,๖๐๐ ตร.กม. มี
 พลเมือง ๓๖๓,๐๐๐ คน (๔) รัฐศรีลังกา มีเนื้อที่ ๑๒,๕๐๐ ตร.กม. มีพลเมือง
 ๑๔๐,๐๐๐ คน

๒ กบส. ต่างประเทศ. แพ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๑๗ (๑) รัฐมนตรีต่าง
 ประเทศแถลงและอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร

๓ หลวงวิจิตรวาทการ คำร่างตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่าง-
 ประเทศเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๘๖

เยี่ยมนายมาโมรุ ชิเงมิตสึ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นและนาย
กาซุโอะ อาโอกิ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที ๖ กรกฎาคม พ.ศ.
๒๔๘๖ การไปเยี่ยมบุคคลสำคัญของญี่ปุ่นครั้งนี้ นายดิเรก ชัยนาม และคณะทูตทหารฝ่าย
ไทยไปในนามของรัฐบาลไทย เพื่อแสดงความขมวดูต่อความตั้งใจของญี่ปุ่นในการรวม
ดินแดน ๔ รัฐมลายูเข้ากับราชอาณาจักรไทย

ต่อมารัฐบาลไทยได้จัดการปกครองดินแดน ๔ รัฐมลายูนี้อย่างใหม่ โดยให้
ข้าหลวงใหญ่ฝ่ายทหารมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลทุก ๆ ด้าน^๒ ฝ่ายไทย-ญี่ปุ่นได้ตกลงทำ
สัญญาแบ่งเส้นเขตแดน ๔ รัฐมลายูเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ โดยพลตรี บามาจา
คุนิคาโร ทูตฝ่ายทหารบกประจำสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ได้ลงนาม
ร่วมกับพลตรี ไชย ประทีปะเสน เจ้ากรมประสานงานพันธมิตร ผู้แทนของกองทัพไทย
พร้อมทั้งได้ออกนิกิจการต่าง ๆ ในรัฐมลายูทั้ง ๔ รัฐให้แก่ประเทศไทยด้วย^๓

ความร่วมมือทางด้านการเมืองระหว่างไทย-ญี่ปุ่นอีกเรื่องหนึ่งคือ การที่
รัฐบาลไทยได้ส่งผู้แทนไปร่วมการประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเซียบูรพา ณ กรุงโตเกียว

^๑ กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๑๗ ประกาศ บก.
ทหารสูงสุด เรื่องระเบียบการปกครอง ๔ รัฐมลายู

^๒ กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๒ (๔) บันทึกความ
จำเกี่ยวกับการยกเลิกเส้นเขตประเทศชั่วคราว

^๓ เรื่องเดียวกัน

เมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๖ โดยประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศเจ้าภาพจัดการประชุม เพื่อจะปรึกษาหารือเกี่ยวกับการที่จะให้สงครามทางบ้านเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกสำเร็จผลโดยสมบูรณ์ และเพื่อจะสร้างระเบียบใหม่ขึ้นในเอเชียตะวันออก ประเทศต่าง ๆ ที่เข้าร่วมประชุมคือ จีน แมนจูว์ ฟิลิปปินส์ สยาม อินเดีย และไทย^๑

การประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเชียบูรพา ณ กรุงโตเกียว ระหว่างวันที่ ๕-๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๖ พลเอก ฮิเดกิ โทโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นเป็นประธาน- การประชุม พลเอก ฮิเดกิ โทโจ ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสร้างระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก เพื่อให้สงครามครั้งนี้สำเร็จผลโดยเร็วและขอความร่วมมือจาก ผู้แทนที่เข้าร่วมประชุมด้วย^๒ คณะผู้แทนฝ่ายไทยที่เข้าร่วมประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเชียบูรพา คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ส่วนจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีไม่ได้ไปร่วมประชุมครั้งนี้เพราะ นายกรัฐมนตรีของไทยให้เหตุผลว่า "สุขภาพอนามัยของท่านไม่ค่อยสมบูรณ์"^๓ ซึ่งทำให้รัฐบาลญี่ปุ่น ---

^๑ กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๔ (๘) รายงานการประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเชียบูรพาที่กรุงโตเกียว เดือนพฤศจิกายน ๒๔๘๖

^๒ กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๕ (๒) สุนทรพจน์ของ พลเอก ฮิเดกิ โทโจ ผู้แทนประเทศญี่ปุ่นในที่ประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเชียบูรพา วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๘๖

^๓ กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๔ (๒๓) ข้อความกระจายเสียงภาษาไทยโดยวิทยุกระจายเสียงกรุงโตเกียว ครั้งที่ ๘๓

รู้สึกผิดหวังมาก แต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ส่งสาส์นไปยังรัฐบาลญี่ปุ่น ณ กรุงโตเกียว เพื่อชี้แจงว่า

...ถึงแม้ฉันจะมีความเสียใจอย่างสุดขีด ที่ไม่สามารถจะมาร่วมประชุมได้ เนื่องจากสถานะอนามัยไม่อำนวยให้ก็ตาม ฉันขอรับรองแก่พสกนิกรว่าเป็นความปรารถนาอันเนื่องมาจากรัฐบาลและประชาชนชาติไทย ที่จะได้เห็นประเทศญี่ปุ่น ประสบความสำเร็จในสงครามครั้งนี้...

อย่างไรก็ดีรัฐบาลญี่ปุ่นก็ประสบความสำเร็จในการประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเชียบูรพา เพราะคณะผู้แทนนานาชาติที่เข้าร่วมประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ออกแถลงการณ์ร่วมกันเป็นการยอมรับว่า "ญี่ปุ่นเป็นผู้นำของชาวเอเชียตะวันออก" สำหรับประเทศไทยการรับรองมติที่ประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเชียบูรพาครั้งนี้เท่ากับเป็นการรับรองรัฐบาลจีนของวังจิงไว แมนจูว์ ฟิลิปปินส์ พม่า และอินโดนีเซีย ภายใต้อิทธิพลของญี่ปุ่น

๒
ควย

กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๔ (๒๓) ข้อความกระจายเสียงภาษาไทยโดยวิทยุกระจายเสียงกรุงโตเกียว ครั้งที่ ๘๓

๒
กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๕ (๑) คำปราศรัยของอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๔๖ . และ แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๕ (๒) สุนทรพจน์ของ พลเอก อีเกคิ โทโจ ผู้แทนประเทศญี่ปุ่นในที่ประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเชียบูรพา เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๖. , นายวังจิงไว ผู้แทนรัฐบาลจีนกรุงนานกิง นายเจ.พี. ลอเรน ผู้แทนรัฐบาลฟิลิปปินส์ ดร. บามอ ผู้แทนรัฐบาลพม่า นายจิงจิงฮุย ผู้แทนรัฐบาลแมนจูว์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวรณไวทยากร วรวรณ ผู้แทนรัฐบาลไทย และนายสุภาพ จันทรโบส ผู้แทนรัฐบาลอินเดี.

ในการประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเซียบูรพาครั้งนี้พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยากร วรวรณ ผู้แทนของรัฐบาลไทยได้กล่าวสุนทรพจน์ ณ ที่ ประชุมว่า

...ความคิดเห็นของรัฐบาลแห่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องการดำเนินสงคราม มหาเอเซียบูรพา และการสถาปนาวงไพฑูริย์ร่วมแห่งมหาเอเซียบูรพานี้เห็นว่า แนวทางที่ปฏิบัติมาแล้ว เฉพาะอย่างยิ่ง แนวทางตามหลักความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศคู่ป็นกับประเทศไทยนั้น เป็นการเหมาะสมดีแล้ว ก็อันพึงกระทำก็คือ ส่งเสริมมิตรภาพ ความร่วมมือและความเข้าใจอันดี ซึ่งมีอยู่แล้วโดยสมบูรณ์นี้ให้ กระชับสนิทสนมกันยิ่งขึ้น เพื่อเป็นกำลังแรงและกำลังใจอันหนึ่งอันเดียวกัน ดำเนินการสงครามและการสถาปนาวงไพฑูริย์ร่วมแห่งมหาเอเซียบูรพา ให้บรรลุ ผลสำเร็จในที่สุด...

สุนทรพจน์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยากร วรวรณ เป็นที่ประทับใจของรัฐบาลคู่ป็นและผู้แทนนานาชาติแห่งมหาเอเซียบูรพาอย่างมาก ซึ่ง ปรากฏว่า นายเคอิจิ ทสึโบกามิ เอกอัครราชทูตคู่ป็นประจำประเทศไทยได้กล่าว ปราศรัยต้อนรับผู้แทนรัฐบาลไทย เมื่อพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยากร วรวรณ เสด็จกลับถึงกรุง เทพฯ ในวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ว่า

...เกล้ากระหม่อมพดอย่างเต็มปากได้ว่า การประชุมผู้แทนนานาชาติแห่งมหาเอเซียบูรพาในครั้งนี้ มีความหมายอันสำคัญอย่างใหญ่หลวงหลายประการ และ ได้ประสพผลสำเร็จอย่างยิ่ง ผู้แทนนานาชาติแห่งมหาเอเซียบูรพาทุกคนสนิทสนม

กบส. ทางประเทศ. แห่ง สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๕ (๒) สุนทรพจน์ของ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยากร วรวรณ ผู้แทนรัฐบาลไทยในที่ ประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเซียบูรพา เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๘๖

๒ กบส. ทางประเทศ. แห่ง สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๕ (๑) คำปราศรัยของ เอกอัครราชทูตคู่ป็นประจำประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๔๘๖

กลมเกลียวเป็นอย่างที่... เป็นการประชุมระหว่างครอบครัวแห่งมหาเอเซียบูรพา
 รัฐบาลไทย-ญี่ปุ่นได้ร่วมมือกันอีกเรื่องหนึ่งในระหว่างสงครามครั้งนี้คือ
 "การโฆษณา" โดยทั้งสองฝ่ายได้กำหนดหลักการดังนี้คือ

(๑) การโฆษณาภายในประเทศ โดยปกติกงานเช่นนี้ส่วนใหญ่อยู่ที่กรมโฆษณา-
 การของรัฐบาลไทยอยู่แล้ว ทางฝ่ายญี่ปุ่นขอใหญ่แทนสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นมา
 คิดต่อกับกรมโฆษณาการได้เป็นครั้งเป็นคราว ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นก็ให้นำมา เสนอที่
 ประชุมคณะอนุกรรมการ

(๒) การโฆษณาภายนอกประเทศ ฝ่ายญี่ปุ่นขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร สถาน
 เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นและกรมโฆษณาการร่วมกันรับผิดชอบ

(๓) การแถลงข่าว ฝ่ายญี่ปุ่นถือว่าข่าวการรบเป็นข่าวที่สำคัญที่สุดและถ้าเป็น
 ข่าวชัยชนะของกองทัพญี่ปุ่นแล้วก็ต้องรีบนำ เสนอโดย เร็ว เพื่อประโยชน์ในการ-
 โฆษณา...^๒

การโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียงนั้นรัฐบาลไทยได้ดำเนินการผิดพลาดอยู่ประ
 การหนึ่งคือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยได้กล่าวโจมตีพระราชวงศ์อังกฤษ
 ว่า "กษัตริย์อังกฤษเป็นโจร"^๓ ซึ่งเป็นการกระทำที่รุนแรงมากชาวอังกฤษจึงรู้สึกโกรธ
 รัฐบาลไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ มาก นับว่ารัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม
 ได้แสดงเจตนาารมดีเพื่อจะเอาอกเอาใจฝ่ายญี่ปุ่นจนเกินขอบเขตไป

กบส. ต่างประเทศ. แห่ง สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๕ (๑) คำประกาศ
 ของเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๔๘๖

กบส. ต่างประเทศ. แห่ง สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๒ (๕) บันทึกการ
 ประชุมระหว่างคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่น ครั้งที่ ๑ วันที่ ๑๘

มกราคม ๒๔๘๕

^๓ ศรีกรุง, วันที่ ๓ มกราคม ๒๔๘๕, หน้า ๑.

ข. ความร่วมมือทางค้าเสรีธุรกิจ

ประเทศไทยได้ติดต่อค้าขายกับประเทศญี่ปุ่นตลอดมาตั้งแต่ระยะก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพา กล่าวคือสินค้าที่ไทยส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่นคือ ข้าว ยางพารา และสีบุก ต่อมาระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ ไทยส่งข้าวไปให้ญี่ปุ่นประมาณ ๔,๘๖๔,๘๕๘ ทบ เป็นเงินประมาณ ๕๐,๒๐๗,๒๕๔ บาท^๑ เป็นที่น่าสังเกตว่าในระยะก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพานั้นญี่ปุ่นได้ซื้อข้าว จากประเทศไทยเป็นจำนวนมากกว่าปกติเพราะในระยะปี พ.ศ.๒๔๘๓ ญี่ปุ่นซื้อข้าวจากไทยประมาณ ๒-๓ ล้านบาทเท่านั้น ทั้งนี้เพราะญี่ปุ่นเตรียมการเข้าสู่สงครามจึงได้สะสมข้าว อาหารอย่างอื่น น้ำมันและอาวุธยุทโธปกรณ์ไว้เป็นจำนวนมาก^๒

ในระยะก่อนเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ และระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา ญี่ปุ่นก็ขายน้ำมันและอาวุธยุทโธปกรณ์ ผ้า เครื่องจักร เหล็กกล้า เหล็กเส้น เครื่องไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ และสินค้าสำเร็จรูปอื่น ๆ สำหรับการค้าข้าวของไทยนั้นอยู่ในความควบคุมของกระทรวงเศรษฐกิจ ซึ่งได้ดำเนินการค้ากับญี่ปุ่นตลอดมา

เมื่อเริ่มต้นสงครามมหาเอเชียบูรพาประเทศไทยก็ตกอยู่ใต้อิทธิพลของญี่ปุ่น ตั้งแต่ต้นเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ แล้ว ดังนั้นการค้าของไทยจึงถูกจำกัดขอบเขตเฉพาะในวงไพบูลย์ร่วมแห่งมหาเอเชียบูรพาเท่านั้น กล่าวคือประเทศไทยไม่อาจจะส่งสินค้าออกเช่น ข้าว ยางพารา และสีบุก ออกไปจำหน่ายยังประเทศยุโรปและสหรัฐอเมริกา

กบส. ต่างประเทศ. แพ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๔ (๑๐) การเจรจาทางการเศรษฐกิจกับรัฐบาลญี่ปุ่น ณ กรุงโตเกียว

^๒ เรื่องเดียวกัน

ได้เพราะเป็นประเทศฝ่ายสัมพันธมิตร ไทยจึงเป็นฝ่ายเสียเปรียบญี่ปุ่นตั้งแต่ต้นสงครามแล้ว อย่างไรก็ตามในทางเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น ได้กำหนดหลักการไว้ดังนี้คือ

- (๑) ความร่วมมือในด้านการค้าขาย
 - (๒) การกำหนดค่าของเงินบาทให้เท่ากับเงินเยน
 - (๓) การให้ญี่ปุ่นกู้เงินเพื่อใช้จ่ายในกองทัพ
- ก.) ความร่วมมือในด้านการค้าขาย

ระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพาประเทศไทยส่งสินค้าออกไปจำหน่ายประเทศญี่ปุ่นดังนี้คือ ข้าว ยางพารา ไม้สัก ฝักกวน เกือบ ผ้ายางสน หนังโค หนังควาง เขาสัตว์ น้ำมันยาง เมล็ดกะหล่ำ และเศษเหล็ก ฯลฯ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ถึง ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ประเทศไทยส่งข้าวไปประเทศญี่ปุ่นประมาณ ๑,๒๐๐,๐๐๐ เมตริกตัน^๓ ไทย-ญี่ปุ่นได้ตกลงกันว่า ถ้าหากฝ่ายไทยส่งข้าวออกไปน้อยกว่าที่กำหนดไว้ญี่ปุ่นอาจจะซื้อข้าวภายในประเทศไทยได้โดยตรง ไม่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของกรมพาณิชย์ กระทรวงเศรษฐกิจ และสินค้าที่ฝ่ายไทยต้องการจากญี่ปุ่นมากคือน้ำมันและเครื่องจักร สำหรับน้ำมันนั้นญี่ปุ่นส่งให้แก่ประเทศไทยเดือนละประมาณ ๒๕,๗๕๐ กิโลลิตร

กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๘ (๑) ความตกลงการค้ากับญี่ปุ่น

กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๘ (๑) ผลิตภัณฑ์ไทยที่ส่งจากไทยไปญี่ปุ่น

^๓ เรื่องเดียวกัน

กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๘ (๑) ความตกลงการค้ากับญี่ปุ่น

เพื่อที่จะให้การเจรจาตกลงในปัญหา เศรษฐกิจและการคลัง ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น
ดำเนินการติดต่อกันได้สะดวกและรวดเร็ว รัฐบาลไทยได้ส่งคณะข้าหลวง เศรษฐกิจไทยเดินทาง
ไปประเทศญี่ปุ่น เพื่อติดต่อเรื่องการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นคือ นายวินิช ปานะนนท์
รัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงการคลัง และหม่อมเจ้า วิวัฒนไชย ไชยันต์ ที่ปรึกษา -
กระทรวงการคลัง เดินทางไปกรุงโตเกียวเมื่อวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๕ ฝ่ายไทยกับ
ญี่ปุ่นได้ตกลงกันทางด้านการค้าและร่วมลงนามในเอกสารเรียกว่า "Understanding
on Basic Items Trade Agreements" (เอกสารลับ) เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ.
๒๔๘๕ โดยทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันว่า

(๑) รัฐบาลญี่ปุ่นซื้อข้าวในราคา ๘.๒๐ บาท ต่อ ๑ หาบ ส่งโดยวิธี F.O.B.
ที่กรุงเทพฯ หรือที่เกาะสีชัง ไม่มีกระสอบและไม่รวมอากรขาออก

(๒) รัฐบาลญี่ปุ่นรับรองจะซื้อข้าวพารา ๓๐,๐๐๐ ตัน ที่ปลูก ๘,๐๐๐ ตัน และ
ไม้สัก ๘,๐๐๐ ตัน ต่อปี

(๓) รัฐบาลญี่ปุ่นรับรองว่าจะส่งสินค้าให้ไทยประมาณ ๘๖,๐๐๐,๐๐๐ เยน ^๒

ต่อมารัฐบาลญี่ปุ่นต้องการเปลี่ยนวิธีการซื้อข้าวจากวิธี F.O.B. เป็นวิธี
Ex-Go-down ซึ่งฝ่ายไทยไม่ยินยอมเพราะฝ่ายไทยจะเสียเปรียบมากคือ จะไ้ราคาข้าว

F.O.B. คือการค้าโดยการท่าสินค้าแสดงราคา ปริมาณ เครื่องหมายสินค้า
ที่ส่งจากโกดังไปถึงเรือ โดยคิดค่าขนส่ง ค่าหีบหามด้วย (F.O.B.: Free on Board)
ส่วน Ex-Go-down คือการซื้อสินค้าออกจากโกดัง

^๒ กบส. ต่างประเทศ. พิมพ์ สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๘ (๒) เรื่องการประชุม
เศรษฐกิจและการคลัง ๓: กรุงโตเกียว วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๔๘๕

๕.๑๐ บาท ต่อ ๑ ทาบเท่านั้น ในปีที่หนึ่ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ชี้แจงว่า

(๑) การที่ไทยยอมลดราคาเงินบาทลงไปเท่ากับเงินเยนของญี่ปุ่นนั้น ฝ่ายญี่ปุ่นเองก็ยอมเข้าใจดีว่าเป็นการเสียประโยชน์แก่พลเมืองของไทยทั่วประเทศ

(๒) ถ้าหากจำเป็นจะต้องใช้ราคาอื่นที่ต่ำกว่า ๕.๒๐ บาทแล้ว ก็จะเป็นความเสียหายอย่างใหญ่หลวงแก่บริษัทชาวไทย ความไว้วางใจของประชาชนก็จะเสื่อมเสียไป

(๓) ผลร้ายจะเกิดขึ้นไม่เฉพาะแต่ในประเทศไทย ผลร้ายจะบังเกิดขึ้นแก่เกียรติศักดิ์อันยิ่งใหญ่ของประเทศญี่ปุ่นเองด้วย

รัฐบาลไทยจึงยืนยันให้ขายข้าวราคา ๕.๒๐ บาท ต่อ ๑ ทาบ จะเห็นได้ว่าการเจรจาเรื่องราคาข้าวนี้เป็นปัญหาที่ยากมาก ฝ่ายญี่ปุ่นจะแย่งการค้าการขนส่งทางเรือภายในประเทศไทย โดยเฉพาะการขนส่งข้าวตามลำแม่น้ำเจ้าพระยาให้ตกอยู่ในมือของชาวญี่ปุ่น จึงพยายามหาเหตุผลเพื่อเจรจาท่องกับรัฐบาลไทยอยู่หลายครั้ง กล่าวคือ ippun อ้างว่าการซื้อข้าวแบบวิธี F.O.B. นั้นทำให้ล่าช้า การขนข้าวจะมีอุปสรรคเรื่องลมมรสุมหรือเกรงเรือที่นำฝ่ายข้าศึกจะโจมตีเรือขนข้าวจมลง เพราะรัฐบาลไม่มีการขนข้าวจากกรุงเทพฯ ไปเกาะสีชัง ซึ่งเป็นเหตุผลที่ฟังไม่ขึ้นเพราะชาวไทยมีความชำนาญงานค้ามานานแล้ว และไม่เคยปรากฏว่ามีอุปสรรคขัดข้องดังกล่าวเลย เหตุนี้ฝ่ายไทยจึงไม่ยินยอมตามข้อเสนอของฝ่ายญี่ปุ่น และคงยืนยันให้ขายข้าวในราคา ๕.๒๐ บาท ต่อ ๑ ทาบ ตามวิธี F.O.B. ^๒

กบส. ต่างประเทศ. แห่ง สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๔ (๑) ร่างโทรเลข
เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโตเกียว

^๒
เรื่องเดียวกัน

การค้าข้าว เป็นปัญหาสำคัญและเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นมานานแล้ว แม้ในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพาที่ตาม นายดิเรก ชัยนาม เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศญี่ปุ่นได้ไปขอพบพลเอก ฮิเดกิ โทโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นเพื่อเจรจาเรื่องราคาข้าว ทั้งนี้เพราะนายโอตา เลขาธิการของคณะผู้แทนเศรษฐกิจญี่ปุ่นเป็นผู้แฉ่งคำสั่งไปยังสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นที่กรุงเทพฯ โดยทางกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นไม่รู้เห็นด้วย เพื่อจะแก้ไขการเสียเปรียบในวิธีดำเนินการเจรจาของนายโอตาเอง เพราะนายโอตาเป็นผู้เสนอให้คำนวณราคาข้าวด้วยวิธี F.O.B. ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ฝ่ายไทยยกเป็นข้ออ้างในการเรียกร้องเอาเรือลาก (Lighter) กลับคืนจากฝ่ายทหารญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ เพราะทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยยึดเอาเรือลากเหล่านี้ไปใช้ขนส่งอาวุธยุทโธปกรณ์และเสบียงอาหารของญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก จนฝ่ายไทยขาดแคลนเรือลากเพื่อใช้ขนข้าวระหว่างกรุงเทพฯ ไปเกาะสีชังและจากจังหวัดอื่น ๆ มาที่กรุงเทพฯ เมื่อพลเอก ฮิเดกิ โทโจ ได้สั่งให้ทำการสอบสวนก็ปรากฏว่าฝ่ายญี่ปุ่นเป็นฝ่ายผิดเอง และนายโอตาเป็นผู้ละเมิดข้อตกลงทางด้านการค้าตามนัยเอกสาร "Understanding on Basic Items of Trade Agreements" และได้ทำการนอกเหนือคำสั่งอีกด้วย ผลจึงเกิดแก่ฝ่ายไทยในระยะต่อมา กล่าวคือฝ่ายญี่ปุ่นไม่อาจจะชู้เชื้อหรืออ้างค่าขาดต่อฝ่ายไทยในเรื่องการค้าข้าวอีกด้วย

อย่างไรก็ตามรัฐบาลไทยก็พยายามรักษาไมตรีกับฝ่ายญี่ปุ่นไว้ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าฝ่ายญี่ปุ่นเอาเปรียบฝ่ายไทยตลอดมา เพราะการที่ฝ่ายไทยเสนอให้ใช้วิธีซื้อแบบ

กบส. ต่างประเทศ. พิมพ์ สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒๔๘ (๑) เรื่องการเจรจากับนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นเกี่ยวกับราคาข้าว ลงวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๕

F.O.B. ที่กรุงเทพฯหรือที่เกาะสีชัง และแบ่งสินค้าข้าวออกเป็น ๓ ส่วน โดยฝ่ายไทย
 ขนข้าวได้ ๒ ส่วน ให้ฝ่ายญี่ปุ่นขนข้าวได้ ๑ ส่วน แต่ฝ่ายญี่ปุ่นกลับเสนอให้เรือลำเลียง
 ทั้งหมดไปอยู่ภายใต้การควบคุมของบริษัทญี่ปุ่น จำกัด ถ้าไทยยอมก็เท่ากับยอมรับว่าไทย
 ขายข้าวในราคา ๘.๑๐ บาท ต่อ ๑ ทบ ตามวิธี Ex-Godown นั้นเอง ด้วยเหตุนี้ฝ่าย
 ไทยจึงไม่ยอมรับข้อเสนอของฝ่ายญี่ปุ่น เพราะฉะนั้นข้อเสนอของฝ่ายไทยปรากฏแน่ชัดอยู่
 แล้วว่า ฝ่ายไทยขนข้าวได้ ๒ ใน ๓ และฝ่ายญี่ปุ่นขนข้าวได้ ๑ ใน ๓ ส่วน โดยเฉพาะ
 ในปี พ.ศ.๒๔๕๕ ฝ่ายญี่ปุ่นขนข้าวไปแล้วประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ตัน ส่วนที่เหลืออีกราว
 ๒๐๐,๐๐๐ ตัน เฉลี่ยตามเกณฑ์นั้นไทยจะได้ ๘๐๐,๐๐๐ ตัน ฝ่ายญี่ปุ่นได้ ๒๐๐,๐๐๐ ตัน
 สำหรับฝ่ายญี่ปุ่นเมื่อรวมกับ ๒๐๐,๐๐๐ ตัน ที่ขนไปแล้วเป็น ๘๐๐,๐๐๐ ตัน ก็มากกว่าที่
 ฝ่ายไทยจะได้ขนข้าวในปี พ.ศ.๒๔๕๕ ถึงเท่าตัว

การค้าขายระหว่างไทย-ญี่ปุ่นระหว่างสงครามมหาเอเซียบูรพามีปัญหามาก
 ไม่เพียงแต่เรื่องการค้าข้าวเท่านั้น การค้ายางพาราก็มีปัญหา กล่าวคือญี่ปุ่นเคยเสนอ
 เงื่อนไขจะซื้อยางพาราจากไทย ๓๐,๐๐๐ ตัน ต่อ ปี แต่ต่อมาญี่ปุ่นกลับไปซื้อยางพารา
 จากมลายูและชวาแทน เพราะญี่ปุ่นทำการกักตุนและผูกขาดการค้ายางพาราระหว่าง
 สงครามเสียเอง ซึ่งมีผลทำให้ชาวสวนยางพาราของไทยได้รับความเดือดร้อนมาก
 รัฐบาลไทยต้องแก้ไขปัญหานี้โดยวิธีลดราคายางพาราของไทยให้เท่ากับราคายางพาราที่

* ๒. ต่างประเทศ. แห่ง สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๘ (๒) เรื่องการ
 เจริญเศรษฐกิจต่อกับญี่ปุ่น ลงวันที่ ๒ กันยายน ๒๔๕๕

๒ เรื่องเดียวกัน

สิงคโปร์ พร้อมทั้งลดโคกตาและอาคารขาออกให้ด้วย ซึ่งทำให้รัฐบาลไทยขาดเงินรายได้จากบางพารา เป็นจำนวนมากเพราะถูกผู้ปั่นกครราคา ในขณะที่ประเทศไทยขายยางดิบในราคาต่ำนั้น ผู้ปั่นกลับขายยางรถยนต์และผลิตภัณฑ์จากยางพาราในราคาที่สูงมากคือประมาณ ๘๐๐ ร้อย ฟัง ๆ ที่ทั้งสองฝ่ายได้มีสัญญาตกลงกันไว้ว่า "รัฐบาลของประเทศทั้งสองจะพยายามให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อจะหลีกเลี่ยงมิให้มีการขึ้นราคาสินค้าขาออกอย่างไม่มีเหตุผลสมควร" แต่ผู้ปั่นก็เอาเปรียบไทยหลายครั้งถึงกล่าวแล้ว แม้แต่เรื่องไม้สักผู้ปั่นก็ยังต่อรองกครราคา เช่น ฝ่ายไทยตั้งราคาเฉลี่ยลูกบาศก์เมตรละ ๕๕ บาท และจะส่งไปให้ผู้ปั่นปีละ ๑๕,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ทั้ง ๆ ที่ประชาชนชาวไทยต้องซื้อไม้สักกครราคาลูกบาศก์เมตรละ ๑๒๐ บาท อีกเรื่องหนึ่งคือ ยากวินิน ไทยทำสัญญาซื้อยากวินินกับผู้ปั่นไว้ปีละ ๑๗ ตัน ชนิดเม็ดตันละ ๑๓๕,๕๐๐ บาท ชนิดผงตันละ ๑๐๐,๐๐๐ เยน เนื่องจากทหารและประชาชนชาวไทยป่วยเป็น - มาลาเรียจำนวนมาก เมื่อรัฐบาลไทยซื้อยากวินินจากรัฐบาลผู้ปั่นก็ต้องซื้อในราคาสูงกว่าปกติมาก เพราะผู้ปั่นฉวยโอกาสขึ้นราคา^๓

การค้าระหว่างไทย-ผู้ปั่นระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพาไม่ค่อยจะมีความราบรื่น มักจะมีปัญหาขัดแย้งกันอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะความไม่สมดุลของระบบการค้า

ผู้ปั่นเปลี่ยนชื่อสิงคโปร์เป็น "โซนัน" แปลว่า ดินแดนแห่งความสงบภาคใต้ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๕

^๒ กบส. ต่างประเทศ. แห่ง สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๔ (๓) ร่างความตกลงทางการค้ากับผู้ปั่น

^๓ กบส. ต่างประเทศ. แห่ง สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๑๑ (๑) บันทึกการประชุมกรมประสานงานพันธมิตร ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๔๘๗

ทั้งการค้าภายในประเทศและการค้าระหว่างประเทศทั้งสอง กล่าวคือฝ่ายญี่ปุ่นมักจะเอาเปรียบฝ่ายไทยมากเพราะญี่ปุ่นกดราคาสินค้าที่ซื้อจากไทยและกำหนดราคาขายสินค้าที่ญี่ปุ่นจะขายให้แก่ไทยสูงเกินไป เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศผลิตสินค้าได้มากกว่าไทยและมีความเจริญก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม มีเทคโนโลยีสูงกว่าฝ่ายไทยมาก นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังเข้ามาแย่งการค้าภายในประเทศของประชาชนชาวไทยอีก โดยกว้านซื้อสินค้าของไทยกักตุนไว้แล้วขายเอากำไรจากประชาชนชาวไทยอีกต่อหนึ่ง เมื่อสินค้าไม่ได้เพิ่มปริมาณการผลิตแต่เปลี่ยนมือคนกลางบ่อยครั้ง สินค้าเหล่านั้นจึงมีราคาสูงขึ้น เพราะในระหว่างสงครามสินค้าที่จำเป็นหลายอย่างขาดแคลน จนกระทั่งนำไปสู่ปัญหาเงินเฟ้อในประเทศไทยระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ อีกประการหนึ่งด้วย^๒

ข.) การกำหนดค่าของเงินบาทให้เท่ากับเงินเยน

หลังจากรัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่นได้ลงนามร่วมกันในกติกาสัญญาพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้ว ระบบเงินตราของไทยที่เคยโยงเงินบาทกับดอลลาร์และปอนด์สเตอร์ลิงก็ใช้ไม่ได้อีกต่อไป รวมทั้งเงินตราที่รัฐบาลไทยฝากไว้ในสหรัฐอเมริกาและในอังกฤษมีประมาณ ๒ ใน ๓ ของธนบัตรที่นำออกมาใช้ กล่าวคือในสหรัฐอเมริกามี ๓๓ ล้านบาท ในอังกฤษมี ๑๘ ล้านบาท^๓ นั้นก็ถูกทั้งสองประเทศยึดเอาไว้เมื่อประเทศไทยประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่

^๑ ฅส. ต่างประเทศ. พิมพ์ สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๑๑ (๑) บันทึกการประชุมกรมประสานงานพันธไมตรี ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๔๘๗

^๒ เรื่องเดียวกัน

^๓ สด. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑/๔๔ (วิสามัญ) วันจันทร์ที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๔

และสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕ รัฐบาลไทยมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงระบบเงินตรา เพื่อให้การติดต่อทางการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น และประเทศต่าง ๆ ในวงไพบูลย์ร่วมแห่งมหาเอเซียบูรพาจำเป็นต้องไปได้โดยราบรื่น รัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้เสนอให้รัฐบาลไทยรับหลักการในเรื่องระบบเงินตรา ๓ ประการคือ

- (๑) ให้กำหนดค่าของเงินบาทเท่ากับเงินเยน
- (๒) การชำระเงินระหว่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยให้ชำระด้วยเยน
- (๓) ให้ทั้งธนาคารกลางขึ้นเป็นเจ้าของหนี้เงินตรา โดยให้มีที่ปรึกษาและหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ เป็นชาวญี่ปุ่น

ข้อเสนอ ๒ ข้อแรกนั้น เท่ากับเป็นการเสนอให้โยงบาทกับเยนในอัตรา ๑ บาท ต่อ ๑ เยน หรือลดค่าของบาทลงประมาณ ๓๖% จึงหม่อมเจ้า วิวัฒนไชย ไชยยักษ์ ที่ปรึกษากระทรวงการคลัง ทรงเห็นว่าเป็นการกำหนดค่าของบาทต่ำกว่าค่าแท้จริง^๒ เนื่องจากระหว่างสงครามมหาเอเซียบูรพา รัฐบาลไทยไม่มีทางเลือกที่ดีกว่านี้ จึงจำเป็นต้องยอมรับข้อเสนอของญี่ปุ่นทั้ง ๆ ที่รู้ว่าประเทศไทยตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบอย่างมาก โดยเฉพาะข้อเสนอที่รัฐบาลญี่ปุ่นจะชำระเงินแก่ไทยด้วยเงินเยนนั้น จะทำให้ประเทศไทยเสียประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศ และมีผลกระทบต่อฐานะทางการคลังของไทยอย่างมาก แต่ฝ่ายไทยก็ต้องยอมรับมีมติว่าการค้าของไทยก็ต้อง—

วิวัฒนไชย ไชยยักษ์, หม่อมเจ้า., วิวัฒนไชยานุสรณ์ (กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย, ๒๕๐๔), หน้า ๕๗-๕๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๗-๕๘.

หยุดชงักไป

ปัญหาการลดค่าของเงินบาทนั้น นายทวี บุณยเกตุ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

รัฐบาลญี่ปุ่นได้ปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินเยน โดยเพิ่มค่าของเงินเยนให้สูงขึ้นให้ ๑ เยน เท่ากับ ๑ บาท ซึ่งแต่ก่อนนี้อัตราแลกเปลี่ยน ๑.๕๐ เยน เท่ากับ ๑ บาท ทั้งนี้คงเนื่องมาจากการกูดัมเพราะญี่ปุ่นประสงค์จะใช้เงินคืนไทยเป็นเงินเยนจำนวนน้อยลงนั่นเอง...

การลดค่าของเงินบาทค่าลงประมาณ ๓๖ % นั้นเป็นการเสียประโยชน์ทางด้านการค้าของไทยอย่างยิ่ง กล่าวคือมีผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่อย่างมาก เพราะผู้ที่ประกอบการค้าจะได้รับเงินบาทต่ำกว่าค่าแท้จริง แต่ขณะเดียวกันต้องส่งสินค้าหรือขายสินค้ามีปริมาณมากขึ้นกว่าเดิม จึงเป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชนทั่วไปด้วย^๒

ในเรื่องนี้เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยได้ยืนยันต่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ว่าถ้าไทยลดค่าของเงินบาทลง รัฐบาลญี่ปุ่นจะชดเชยค่าของเงินบาทที่ลดลงด้วยการซื้อข้าวจากไทยโดยวิธี F.O.B. คือ ๘.๖๐ บาท ต่อ ๑ ทาบ ดังนั้นจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีจึงยอมรับข้อเสนอของญี่ปุ่นและยอมรับอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทกับเงินเยน ตามข้อเสนอของญี่ปุ่น^๓ จะเห็นได้จากการตัดสินใจของ

ทวี บุณยเกตุ, "เรื่องข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยในระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่ ๒", ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๒๐๓.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๓-๒๐๔.

^๓ กยส. ต่างประเทศ. แพ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๔ (๑) ร่างความตกลงการค้ากับประเทศญี่ปุ่น (ไทยลดค่าเงินบาทลงอัตราแลกเปลี่ยน ๑ บาท/ ๑ เยน).

รัฐบาลไทยให้ลดค่าของเงินบาทลงเหลืออัตราแลกเปลี่ยน ๑ บาท ต่อ ๑ เยน เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๕ ทั้งที่เดิมค่าของเงินบาทอยู่ในระดับ ๑๐๐ บาท ต่อ ๑๕๕.๗๖ เยน จึงส่งผลกระทบต่อการค้าและฐานะทางด้านการคลังของประเทศไทยอย่างมาก เพราะเมื่อเปรียบเทียบราคาสินค้าด้วยเงินเยนแล้ว ฝ่ายญี่ปุ่นจะได้เปรียบมากคือญี่ปุ่นจะซื้อสินค้าจากไทยในราคาต่ำกว่าค่าแท้จริง เมื่อเทียบกับเงินบาท แต่ในทางตรงกันข้ามเมื่อฝ่ายไทยซื้อสินค้าของญี่ปุ่นก็ต้องจ่ายเงินบาทมากขึ้นกว่าเดิม จึงเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ราคาสินค้าในประเทศไทยระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีราคาสูงขึ้นกว่าเดิมมาก

เนื่องจากเงินที่ญี่ปุ่นต้องชำระให้แก่อัฐบาลไทยนั้นสูงกว่าเงินที่ฝ่ายไทยต้องชำระให้แก่อุ่ญี่ปุ่น ฉะนั้นเมื่อมีผู้นำเงินเยนมาแลกเปลี่ยนในอัตรา ๑ บาท ต่อ ๑ เยน แล้วเงินบาทจึงมีจำนวนสูงกว่าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับจากผู้ซื้อเงินเยน หรือขอแลกเปลี่ยนเงินเยนกับเงินบาท เมื่อการชำระเงินระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นเป็นอยู่เช่นนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยก็ต้องจำหน่ายธนบัตรแลกเปลี่ยนกับเงินเยนตลอดไป ซึ่งเป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดสภาวะเงินเฟ้อในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในประเทศไทย^๒

อนึ่งการจ่ายเงินบาทแลกเปลี่ยนกับเงินเยนนั้นเกี่ยวข้องกับการสร้างทาง—

กตส. ต่างประเทศ. เพิ่ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๘ (๑) ร่างความตกลงการค้ากับประเทศญี่ปุ่น

^๒ วิวัฒน์ไชย ไชยบัณฑิต, วิวัฒน์ไชยานุสรณ์, หน้า ๖๖-๖๘. (หม่อมเจ้าวิวัฒน์ไชย ไชยบัณฑิต ไม่ยอมรับข้อเสนอสื่อที่ ๓ ของญี่ปุ่น เพราะถ้าไทยยอมให้ญี่ปุ่นเข้าควบคุมการคลังของไทยก็จะมีสภาพเป็นประเทศภายใต้การบีบบังคับของญี่ปุ่น).

รถไฟเชื่อมระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า กล่าวคือหม่อมเจ้า วิวัชนไชยไชยยันต์ ที่ปรึกษากระทรวงการคลังและผู้อำนวยการปลัดกระทรวงการคลัง ได้แจ้งเรื่องเงินค่าสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า เป็นจำนวนเงิน ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท ว่าเมื่อกองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยได้รับเช็คของธนาคารแห่งประเทศไทยแล้ว ก็จะนำเช็คส่งไปให้โยโกฮามาสเบชิแบงก์ กรุงเทพฯ ส่งเข้าบัญชี " Royal Thai Treasury Special Yen Account " ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย กรุงโตเกียว และเพื่อที่จะให้กระทรวงการคลังได้รับเงินบาทกลับคืน ธนาคารแห่งประเทศไทยขอซื้อเงินเยนรายนี้ในอัตราแลกเปลี่ยน ๑ บาท ต่อ ๑ เยน จะเห็นได้ว่าฝ่ายไทยเสียเปรียบฝ่ายญี่ปุ่นอย่างมากเพราะกองยอมรับเงินบาทต่ำกว่าค่าแท้จริง ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อฐานะทางการคลังของประเทศไทยอย่างมาก และเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เกิดเงินเฟ้อ จะเห็นได้จากตารางการจ่ายเงินบาทแลกเปลี่ยนกับ เยนดังต่อไปนี้

ธนาคารแห่งประเทศไทย. เพิ่ม C: ๑๐ , " เงินสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า "

(กองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยกู้เงินบาทไทยเพื่อใช้จ่ายในการสร้างทางรถไฟและซื้อเสบียงอาหารโดยไม่ว่าหนึ่งถึงราคา จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเงินเฟ้อ ค่าครองชีพสูงมากกว่าปกติในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังเกณฑ์แรงงานกรรมกรชาวไทยไปสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่าด้วย).

ตารางการจ่ายบาทแลกเปลี่ยนกับเงิน

ปี		ยอดรายวัน		ยอดรายเดือน		หมายเหตุ
เดือน	วันที่	บาท	เงินที่รับ	บาทที่จ่าย	เงินที่รับ	
๒๔๘๖ มิ.ค. มิ.ย.	๕	๓,๕๐๐,๐๐๐	๓,๕๐๐,๐๐๐	๓,๕๐๐,๐๐๐	๓,๕๐๐,๐๐๐	(๑)๔ ล้านบาท ตาม Detail Arrangement ลงวันที่ ๒๕ พ.ค.๒๔๘๕
	๑๑	๕๐๐,๐๐๐	๕๐๐,๐๐๐			(๒)๕ ล้านบาท
	๑๔	๓,๕๐๐,๐๐๐	๓,๐๐๐,๐๐๐			ตาม Detail Arrangement
	๒๒	๓,๐๐๐,๐๐๐	๓,๐๐๐,๐๐๐	๔,๕๐๐,๐๐๐	๔,๕๐๐,๐๐๐	ลงวันที่ ๑๑ พ.ค.๒๔๘๖
				๑๒,๐๐๐,๐๐๐	๑๒,๐๐๐,๐๐๐	

จากตารางการจ่ายบาทแลกเปลี่ยนกับเงิน ในตารางที่ ๑ นี้ จะเห็นได้ว่าเงิน
ที่กองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยกู้เงินบาทจากไทยออกมาใช้มากกว่าปกติ จึงเป็นสาเหตุ
ประการหนึ่งที่ทำให้เกิดสภาวะเงินเฟ้อระหว่างสงครามมหาเอเซียบูรพาในประเทศไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทย. หน้า ๐:10 "เงินสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า"

ค.) การให้กู้เงินเพื่อใช้จ่ายในกองทัพ

หลังจากที่รัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่นได้ลงนามร่วมกันในข้อตกลงระหว่าง—
 รัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่น ฉบับวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้ว กองทัพญี่ปุ่นในประ—
 เทศไทยก็เริ่มเจรจาขอกู้เงินจากรัฐบาลไทยเป็นงวดแรก เพื่อใช้จ่ายในกิจการทหาร
 ญี่ปุ่น นายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในรัฐบาลสมัยจอมพล ป.
 พิบูลสงคราม ไม่ยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยกู้เงินมาจากไทย เพราะนาย
 ปรีดี พนมยงค์ มีความเห็นว่าการที่จะให้กองทัพญี่ปุ่นกู้เงินไปใช้จ่ายในกิจการทหาร
 ของญี่ปุ่นนั้น รัฐบาลไทยก็ต้องพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้นซึ่งจะทำให้เกิดเงินเฟ้อ (Inflation)
 จึงได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีว่า เห็นควรให้กองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยพิมพ์ธนบัตรของ
 ญี่ปุ่นขึ้นใช้เองในกองทัพญี่ปุ่น เรียกว่า "Invasion Notes" ทั้งนี้เพื่อว่า เมื่อสงครามยุติ
 ลงแล้วรัฐบาลไทยจะได้ประกาศยกเลิกธนบัตรเหล่านี้เสีย แต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม
 นายกรัฐมนตรีก็ยังยืนยันในความเห็นที่จะให้กองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยกู้เงินมาจาก
 รัฐบาลไทย โดยพิมพ์ธนบัตรออกใช้เพิ่มเติมให้มากขึ้นตามความจำเป็น และให้มีทอง—
 ค่าส่วนหนึ่งผูกอยู่ไว้ที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นหลักประกัน

การช่วยเหลือทางทหารที่ฝ่ายไทยให้แก่ฝ่ายญี่ปุ่นในเรื่อง เงินยืมอันได้แก่การ
 จัดให้ฝ่ายญี่ปุ่นมีเงินบาทสำหรับใช้จ่ายในประเทศไทยนั้น ในระยะแรกระหว่างเดือน

ทวี บุณยเกตุ, "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยใน
 ระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่ ๒ ; ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๒๐๒-๒๐๓.

ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๕ ได้ใช้วิธีขี้มเงิน กล่าวคือ ให้
 โยโกฮามาสเบิชิแบงก์ กรุงเทพฯ เบิกเงินเกินมูลค่าจากธนาคารแห่งประเทศไทย เสีย
 ดอกเบี้ยร้อยละ ๔ ต่อปี และชำระเงินต้นคืนเป็นทองคำ คือราคา ๑ กรัมบริสุทธิคือ
 ๓.๐๖ บาท^๑ ซึ่งธนาคารโยโกฮามาสเบิชิ จำกัด ให้นำทองคำ ๕๕๔ แท่ง มีน้ำหนัก
 บริสุทธิ ๖,๘๗๗,๔๕๗.๗๖ กรัม ผากไว้เป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย ณ
 ธนาคารแห่งประเทศไทยที่จังหวัดโอซากา เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๕ เพื่อ
 ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้กระทำกันไว้เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ ระหว่างสำนัก
 งานธนาคารแห่งประเทศไทยและธนาคารโยโกฮามาสเบิชิ จำกัด^๒ ต่อมาระหว่างเดือน
 กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ ถึง ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๖ ได้เลิกใช้วิธีให้ขี้มเงินและใช้วิธีให้
 เครดิตซึ่งกันและกันแทนคือ โยโกฮามาสเบิชิแบงก์กรุงเทพฯส่งธนาคารแห่งประเทศไทย
 ผู้มีให้เครดิตบัญชีธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นเงินพิเศษ^๓ แล้วธนาคารแห่งประเทศไทย
 ไทยก็ให้เครดิตบัญชีโยโกฮามาสเบิชิแบงก์กรุงเทพฯ ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็น
 บาท เงินพิเศษที่เป็นเครดิตของธนาคารแห่งประเทศไทยนั้นในระหว่างเดือน

^๑ กยส.ต่างประเทศ. แพ้ สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๖ (๒) เรื่องเงินกำใช้
 จ่ายในการทหารญี่ปุ่น

^๒ กยส.ต่างประเทศ. แพ้ สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๗ (๑) กระทรวงการ
 คลัง ลับ-ควน ที่ ศ.๓๕๘/๔๕ เรื่องทองคำของสำนักงานธนาคารแห่งประเทศไทย
 ลงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๔๕

^๓ "เงินพิเศษ" คือ เงินเงินที่ใช้ชำระหนี้ได้ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นหรือไทยกับ
 ประเทศอื่นที่อาจจะตกลงกันและแลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้ในอัตรา ๔.๐๔ เยน ต่อ ๑
 กรัมบริสุทธิ

กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๔๕ ถึง มิถุนายน พ.ศ.๒๔๔๖ รัฐบาลญี่ปุ่นได้ยอมให้ซื้อทองคำได้
ประมาณร้อยละ ๕๐ แต่ในระยะหลังระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๔๔๖ ถึง ธันวาคม
พ.ศ.๒๔๔๖ ให้ซื้อได้ประมาณร้อยละ ๒๐ ทั้งนี้คิดราคา ๑ กรัมบริสุทธิ์ ต่อ ๔.๕๐ บาท^๑
เป็นที่น่าสังเกตว่าในระยะปลายปี พ.ศ.๒๔๔๖ ฝ่ายญี่ปุ่นยอมให้ฝ่ายไทยซื้อทองคำได้น้อยลง
แต่ฝ่ายญี่ปุ่นก็ชดเชยโดยวิธีส่งสินค้าให้แก่ประเทศไทยมากขึ้น เช่น น้ำมัน เหล็กกล้า
เครื่องจักร เครื่องไฟฟ้า และเคมีภัณฑ์^๒

เงินค่าใช้จ่ายในการทหารญี่ปุ่นที่ถูกละทิ้งไปจากไทยในงวดที่ ๒ และงวดที่ ๓ ระหว่าง
เดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๔๔๕ ถึง มิถุนายน พ.ศ.๒๔๔๖ นั้นฝ่ายไทยซื้อทองคำได้ตามจำนวน
ดังต่อไปนี้

(๑) งวดที่ ๒ เดือนกรกฎาคม ถึง ธันวาคม พ.ศ.๒๔๔๕ ฝ่ายญี่ปุ่นขอกู้เงิน
๕๐.๕ ล้านบาท และยอมขายทองคำให้ไม่เกิน ๒๐ ล้านบาท เงิน ๒๐ ล้านบาท
ซื้อทองคำได้ตามอัตรา ๔.๐๘ เยนต่อ ๑ กรัมบริสุทธิ์ เท่ากับ ๔,๑๖๖,๖๖๖.๖๖
กรัม

(๒) งวดที่ ๓ เดือนมกราคม ถึง มิถุนายน พ.ศ.๒๔๔๖ ฝ่ายญี่ปุ่นขอกู้เงิน ๑๘
ล้านบาท ไทยซื้อทองคำได้ ๘ ล้านบาท เงิน ๘ ล้านบาท ซื้อทองคำได้ตามอัตรา
๔.๐๘ เยน ต่อ ๑ กรัมบริสุทธิ์ เท่ากับ ๑,๘๙๕,๐๐๐ กรัม

รวม ๒ งวด เป็นจำนวนทองคำ ๖,๐๖๑,๖๖๖.๖๖ กรัม ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ
๔๓,๘๐๒,๐๘๓.๖๘ บาท^๓

^๑ กยส.ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๖ (๒) เรื่องเงินค่าใช้จ่าย
ในการทหารญี่ปุ่น

^๒ สล.สำนักนายกฯ. "รายการสินค้าที่ญี่ปุ่นส่งมาระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ.
๒๔๔๖ ถึง มีนาคม พ.ศ.๒๔๔๗

^๓ กยส.ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๖ (๔) เรื่องญี่ปุ่นขอกู้
เงินในระหว่างสงคราม

ต่อมาผู้ยื่นขอเงินเกินบัญชีเพื่อใช้จ่ายในการทหาร งวดที่ ๓ ตั้งแต่เดือน
มกราคม ถึง มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นจำนวนเงิน ๑๔ ล้านบาท โดยผู้ยื่นได้ชี้แจง
ว่า

- (๑) ๘ ล้านบาทเป็นค่าก่อสร้างทางรถไฟทหาร
- (๒) ๔ ล้านบาทเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับทหารบก
- (๓) ๒ ล้านบาทเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับทหารเรือ

ระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๖ ผู้ยื่นขอเงินสำหรับใช้จ่ายจนถึงสิ้นปี
นี้ก็คือ

สำหรับกองทัพบก	๒๐	ล้านบาท
สำหรับกองทัพเรือ	๑๒	ล้านบาท
รวม	๓๒	ล้านบาท

เป็นอันว่าผู้ยื่นต้องการเงินใช้จ่ายทั้งหมดจนถึงสิ้นปีนี้จำนวน ๔๗.๔ ล้านบาท^๒

อย่างไรก็ตามเงินค่าใช้จ่ายในการทหารของผู้ยื่นตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๔
ถึง ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๖ ได้ถูกเงินจากไทยไปแล้วรวมทั้งสิ้น ๒๑๖,๗๑๑,๐๔๓ บาท^๓

ในระยะ ๒ เดือนของปีนี้ พ.ศ.๒๕๔๗ ก็ยังใช้วิธีให้เครดิตซึ่งกันและกันอยู่
ผู้ยื่นได้กำหนดว่าจะต้องการเงิน ๒๕๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยผู้ยื่นจะขอยืมได้ฝ่าย

กบส.ต่างประเทศ. แห่ง สหประชาชาติ ครั้งที่ ๒/๒:๖ (๔) เรื่องผู้ยื่นขอ
เบิกเงินเกินบัญชีเพื่อใช้จ่ายในการทหารระหว่างระยะเวลา ๖ เดือน ตั้งแต่ ๑ มกราคม
ถึง ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๖ ลงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๖

กบส.ต่างประเทศ. แห่ง สหประชาชาติ ครั้งที่ ๒/๒:๖ (๓) เรื่องจำนวนเงิน
ค่าใช้จ่ายสำหรับทหารของผู้ยื่น

เรื่องเดียวกัน

ไทยหรือทองคำได้ประมาณร้อยละ ๑๘ ของเกรดที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะไ้มา และจะขึ้นราคาทองคำเป็น ๑ กรัมบริสุทธิ์ ต่อ ๕.๗๕ บาท และเงินที่ฝ่ายทหารญี่ปุ่นไ้รับไปแล้วตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ และที่ไ้รับต่อไปถึงสิ้นเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๗ รวมทั้งสิ้น ๔๕๑,๗๖๑,๐๘๓ บาท หรือคิดเฉลี่ยประมาณปีละ ๑๕๖,๗๖๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นจำนวนสูงกว่ารายจ่ายธรรมดาของรัฐบาลไทยไม่ว่าปีใด

การจ้กให้ทหารญี่ปุ่นมีเงินบาทใช้จ่ายนั้นจะไ้วิธีให้ญี่ปุ่นหรือให้เกรดก็ตามยอมเป็นผลให้ต้องจ้กจ่ายหนี้เพิ่มมากขึ้น ถ้าเทียบราคาชน้ทรออกใช้เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ กับเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ แล้ว จะปรากฏว่าไ้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๑๗๒ ที่ไ้เพิ่มขึ้นมากเช่นนี้ไ้เพราะการจ้กจ่ายของกองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยเป็นต้นเหตุสำคัญ ไ้เห็นไ้ได้จากตัวเลข (Index Figure) ที่กระทรวงพาณิชย์ไ้ทำไว้แสดงค่าใช้จ่ายในการกินอยู่ (Cost of Living) ในกรุงเทพฯ ไ้สูงขึ้นเป็นลำดับดังต่อไปนี้

	ร้อยละ
พ.ศ. ๒๔๘๑	๑๐๐
พ.ศ. ๒๔๘๔	๑๗๒.๕๐
พ.ศ. ๒๔๘๕	๑๗๖.๕๕
พ.ศ. ๒๔๘๖ ธันวาคม	๒๕๑.๕๖
พ.ศ. ๒๔๘๗ มกราคม	๓๐๑.๑๒
กุมภาพันธ์	๓๒๗.๕๖
มีนาคม	๔๐๕.๐๗

กบส. ต่างประเทศ. แผน สหกรรมโลกครั้งที่ ๒/๒:๖ (๒) เรื่องเงินค่าใช้จ่ายในการทหารญี่ปุ่น
 ๒ เรื่องเดียวกัน

เนื่องจากเป็นที่คาดหมายกันว่าต่อไปสงครามมหาเอเชียบูรพาจะเพิ่มความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ ฉะนั้นสินค้าที่จะเข้ามาจากประเทศญี่ปุ่นก็คงจะลดน้อยลงไป ถ้ากองทหารญี่ปุ่นยังต้องการเงินต่อไปในจำนวนมากเช่นนี้ ชนมัตร์ที่พิมพ์ออกใช้จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นอีก สินค้าในประเทศไทยก็จะมีราคาสูงขึ้นหรือค่าของบาทจะยิ่งลดลง นับตั้งแต่รัฐบาลไทยได้เปิดบัญชีรับเงินพิเศษจนถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ปรากฏว่าเงินบาทที่ได้ทำ ความตกลงจะต้องจ่ายให้แก่กองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕	๕๐,๕๐๐,๐๐๐	บาท
มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๖	๑๘,๐๐๐,๐๐๐	"
กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๖	๑๕๓,๒๐๐,๐๐๐	"
มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๗	๒๗๕,๐๐๐,๐๐๐	"
กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๗	๒๓๘,๐๐๐,๐๐๐	"
มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๘	๕๗๐,๐๐๐,๐๐๐	"
กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘	๗๐๐,๐๐๐,๐๐๐	"
รวม	๑,๘๘๕,๗๐๐,๐๐๐	บาท

ปัญหาเรื่องเงินเพื่อและการให้ญี่ปุ่นกู้เงินบาทนั้นเป็นประเด็นใหญ่ที่รัฐบาลไทยพยายามหาวิธีแก้ไขตลอดมา เช่น ฝ่ายไทยเสนอว่าถ้าฝ่ายญี่ปุ่นมีความต้องการจะกู้เงินบาทเพื่อใช้จ่ายในกองทัพญี่ปุ่นแล้ว ก็ขอให้ส่งสินค้าที่ไทยต้องการเข้ามาแทนทั้งนี้เพื่อจะไ้ช่วยเหลือฐานะการเงินของไทยให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงต่อไป^๒

* กบส.ต่างประเทศ. แห่ง สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๖ (๒) เรื่องเงินค่าใช้ จ่ายในการทหารญี่ปุ่น

^๒ กบส.ต่างประเทศ. แห่ง สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๗ (๒) คำตอบเรียง ตามคำถามเกี่ยวกับทองคำและเงินในญี่ปุ่น

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดเงินเฟ้อคือสินค้า เปลี่ยนมือกันมากครั้ง โดยมีได้เพิ่มปริมาณการผลิตสินค้า แต่สินค้าออกของไทยก็ได้ลดลงตามส่วนสัดที่ควรจะเป็น จะเห็นได้จากตัวเลขดังต่อไปนี้

สินค้าขาออก	๑๐๒,๑๘๖,๐๓๑ บาท
สินค้าขาเข้า	๖๑,๓๘๓,๓๑๗ บาท

รัฐบาลไทยพยายามหาหนทางแก้ไขปัญหา เรื่องเงินเฟ้อด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นให้กองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยกู้เงินล้นมือลงไป หรือให้ญี่ปุ่นส่งสินค้าที่ฝ่ายไทยต้องการเข้ามา เป็นจำนวนมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะรักษาระดับการคลังของประเทศไทยให้มั่นคงต่อไป พร้อมทั้งได้กำหนดหลักการแก้ไขดังต่อไปนี้

- (๑) วางระดับค่าแรงงานของกรรมกรให้เท่ากันทั่วประเทศเป็นประเภท ๆ โดยกำหนดอัตราแรงงานกรรมกรอย่างสูงสุดไว้
- (๒) จัดตั้ง "สำนักงานจัดหาสิ่งของและแรงงาน" ขึ้นเป็นการชั่วคราว เพื่อเป็นการประหยัด...

อีกเรื่องหนึ่งที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดเงินเฟ้อในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพาในประเทศไทยคือ "การพิมพ์ธนบัตรเพิ่มเติม" โดยกระทรวงการคลังของไทยได้สั่งให้บริษัทชินชูบุรุษโกษา จำกัด ที่กรุงโตเกียว พิมพ์ธนบัตรทุกชนิดราคาเพื่อนำเข้ามาใช้ในประเทศไทย โดยเฉพาะเป็นค่าใช้จ่ายของกองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย

กบส. ต่างประเทศ. แผน สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒.๖ (๓) เรื่องการเจรจากับฝ่ายญี่ปุ่นเกี่ยวกับเงินเฟ้อ

กบส. ต่างประเทศ. แผน สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒.๖ (๔) เรื่องญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

เนื่องจากธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นว่าธนบัตรที่พิมพ์จากกรมแผนที่ทหารในเวลาปกติก็ไม่พอใช้ และในขณะนั้นยังได้จำนวนธนบัตรลดลง เพราะการโยกย้ายเครื่องพิมพ์ของกรมแผนที่ทหารไปต่างจังหวัด ดังนั้นรัฐบาลจึงสั่งพิมพ์ธนบัตรจากประเทศญี่ปุ่น จำแนกเป็นชนิดราคาต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากธนบัตรชนิดราคาต่าง ๆ ที่ออกใช้จริง เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ดังนี้คือ ๒

ตาราง รายการธนบัตรออกใช้ประจำวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๖

ชนิดราคา	รอยดะ	บาท	ฉบับ
๐.๕๐	๒	๑๒,๐๐๐,๐๐๐	๒๔,๐๐๐,๐๐๐
๑	๑๕	๘๕,๐๐๐,๐๐๐	๘๕,๐๐๐,๐๐๐
๕	๖	๓๖,๐๐๐,๐๐๐	๗,๒๐๐,๐๐๐
๑๐	๑๕	๑๑๕,๐๐๐,๐๐๐	๑๑,๕๐๐,๐๐๐
๒๐	๓๖	๒๑๖,๐๐๐,๐๐๐	๑๐,๘๐๐,๐๐๐
๑๐๐	๕	๓๐,๐๐๐,๐๐๐	๓๐๐,๐๐๐
๑๐๐๐	๑๕	๑๐๕,๐๐๐,๐๐๐	๑๐๕,๐๐๐
รวม	๑๐๐	๖๐๐,๐๐๐,๐๐๐	๑๓๗,๘๐๕,๐๐๐

๑ ธนาคารแห่งประเทศไทย. แฟ้ม D:29 "สั่งพิมพ์ธนบัตรราคา ๑ บาท"

๒ ธนาคารแห่งประเทศไทย. แฟ้ม D:40 "พิมพ์ธนบัตรที่ญี่ปุ่นหลังจากสัญญา

วันที่ ๖ มีนาคม ๒๔๘๗"

เนื่องจากรัฐบาลไทยต้องสั่งพิมพ์ธนบัตรจากประเทศญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากฐานะในด้านการคลังและการเงินของไทยจึงตกอยู่ในภาวะฝืดขันและยุ่งยากกว่าในสมัยใด ๆ เพราะเงินรายได้ไม่พอจ่ายตลอดระยะเวลาสงครามมหาเอเชียบูรพา งบประมาณไม่เป็นคุณภาพและรัฐบาลจ่ายเงินเกินกว่ารายได้ เมื่อมีปัญหาเช่นนี้ก็ตองกู้เงินและพิมพ์ธนบัตรเพื่อใช้จ่ายเรื่อยไป การกระทำเช่นนี้เป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ยับยั้งค้ำให้ค่าของเงินบาทตกต่ำไม่หยุดและหนักงอกขึ้นด้วย ดังจะเห็นได้จากตารางแสดงรายได้รายจ่ายจริงดังต่อไปนี้ *

ปีงบประมาณ	รายได้	รายจ่าย	ต่ำกว่า - รายได้ สูงกว่า + รายจ่าย
๒๔๘๔	๑๖๑,๐๖๔,๖๐๘	๑๕๘,๔๑๑,๘๗๖	๓๓,๓๕๓,๗๓๒
๒๔๘๕	๑๔๒,๑๕๔,๔๗๖	๑๕๘,๗๑๑,๘๒๐	๑๖,๕๕๖,๓๔๔
๒๔๘๖	๑๗๖,๗๓๓,๗๖๑	๒๔๘,๐๕๕,๕๕๓	๗๑,๓๒๑,๗๙๒
๒๔๘๗	๒๖๗,๔๑๓,๒๑๗	๓๖๓,๗๓๑,๒๑๗	๙๖,๓๑๗,๙๙๙

และในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ มีรายจ่ายเกินกว่ารายได้ถึง ๑๓๘,๓๗๖,๑๕๕ บาท

สาเหตุที่ค่าของเงินไม่เป็นเสถียรภาพนั้นเกิดจากปัญหา ๓ ประการคือ

* ดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๓๐๕-๓๐๖.

- ๑) การใช้จ่ายของกองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย
- ๒) รัฐบาลไทยจ่ายเงินเกินกว่ารายได้
- ๓) อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทกับเงินเยน

รัฐบาลไทยพยายามแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อและการใช้หนี้เงินกู้ของกองทหารญี่ปุ่นคืนแก่รัฐบาลไทยคือ ให้รัฐบาลญี่ปุ่นส่งสินค้าที่ฝ่ายไทยต้องการเข้ามาแทนและเสียบางปี—
 ปรากฏสินค้าที่ญี่ปุ่นส่งเข้ามาใช้ในกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยด้วย อย่างไรก็ตามรัฐบาลไทย
 ก็ไม่สามารถจะแก้ไขปัญหเงินเฟ้อในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา และปัญหาการ
 ใช้หนี้คืนแก่รัฐบาลไทยก็ไม่อาจจะแก้ไขให้หมดสิ้นไปได้ เมื่อรัฐบาลต้องพิมพ์ธนบัตรเพิ่ม
 ขึ้นจึงทำให้เกิดสภาวะเงินเฟ้อ เพราะกองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยใช้จ่ายเงินบาท
 อย่างฟุ่มเฟือยจนเกินไป ^๒

^๑ ดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๓๑๒-๓๑๓.

^๒ กบส.ต่างประเทศ. พิมพ์ สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๖ (๓) เรื่องการ
 เจริญจากฝ่ายญี่ปุ่นเกี่ยวกับเงินเฟ้อ ลงวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๔๖